

<https://www.edutus.hu/cikk/az-euro-bevezetese-magyarorszagon/>

AZ EURO BEVEZETÉSE MAGYARORSZÁGON

MENICH-JÓNÁS JUDIT, tanársegéd

EDUTUS Egyetem

menich.jonas.judit@edutus.hu

ABSZTRAKT

Az euro bevezetése kötelező az európai unió tagállamai számára, azonban hazánkban ennek időzítését az elmúlt években egyre kitolták. A tanulmányom célja az euro magyarországi bevezetésével kapcsolatos makrogazdasági kérdések áttekintése, annak vizsgálata, hogy a közös európai valuta bevezetése milyen szempontok alapján minősülne Magyarország számára előnyösnek, illetve melyek a lehetséges hátrányok. A tanulmányban kitérek arra, hogy az euró bevezetésének milyen hatásai várhatóak a lakosság és a vállalatok számára, illetve, hogy milyen érvek szólnak a közös valuta bevezetése mellett és ellene.

ABSTRACT

The introduction of the euro is obligatory for the member states of the European Union, but in Hungary the timing of this has been pushed more and more in recent years. The aim of my study is to review the macroeconomic issues related to the introduction of the euro in Hungary, to examine the criteria on the basis of which the introduction of the common European currency would be beneficial for Hungary and the possible disadvantages. In this study, I discuss the expected effects of the introduction of the euro on citizens and companies, and the arguments for and against the introduction of the single currency.

1. Euro, mint valuta bevezetésének története

A Bretton Woods-i rendszer felbomlása és az Egyesült Államok kormányának 1971-es döntése a dollár lebegtető árfolyamáról szólt, az árfolyamok instabilitási hullámot indított el. Ezért az Európai Közösségek tagállamai szükségesnek érezték, hogy a valutáik árfolyamának egymáshoz viszonyított mozgása kiszámítható legyen. A tagállamok megpróbálták árfolyamaikat stabilan tartani, először a valutakígyó mechanizmust hozták létre. Ennek célja az volt, hogy a nemzeti valutákat egy meghatározott szűk sávban tartsák a dollár változásainak megfelelően. Ezzel a teljesen új módszerrel a tagállamok monetáris politikájukat igyekeztek összehangolni. Ám a mechanizmus nem tartott sokáig, hiszen az 1970-es években kirobbant két olajválság a dollár gyengülését eredményezve ezt nagymértékben befolyásolta. 1978.

december 4-én az Európai dollártanács brüsszeli ülésén a monetáris stabilitási övezet kialakítására irányuló újításokkal a kiigazítható árfolyam elképzelése megvalósulni látszott. Majd 1979 márciusában létrejött az Európai Monetáris Rendszer (továbbiakban: EMR) intézménye, mint az eurozóna elődje. Az árfolyamokat az európai valutaegység, kezdeti elnevezésével európai elszámolási egység (továbbiakban: ECU) meghatározott középárfolyama alapján adták meg, ami a résztvevő valuták árfolyamainak súlyozott átlaga volt. Az ECU-ban megadott középárfolyamok bilaterális árfolyamtáblázatot alakítottak ki, és az árfolyam-ingadozásoknak a bilaterális árfolyamtól számított $\pm 2,25\%$ -os sávon belül kellett maradniuk kivételt képezett az olasz líra, ahol a $\pm 6\%$ volt engedélyezve. (Drazen-Christian, 2020)

Az EMR egészen 1999-ig, azaz két évtizeden keresztül megvalósította a tagállamok pénzügyi együttműködését. Az EMR elsődleges célja a Közösségeken belüli árfolyam-stabilitás, az árfolyamvolatilitás mérséklése. Az EMR 1992-93-as európai valutaválságban a leértékelődés és az árfolyamok bizonytalanságai rávilágítottak, hogy az árfolyamkockázat önálló nemzeti valuta mellett nem szüntethető meg. (Magyar Nemzeti Bank, 2011) A válságban a felértékelődő német márka és a gyengébb devizák elleni spekuláció miatt egyértelművé vált, hogy létrehozzanak egy gazdasági és monetáris uniót (továbbiakban GMU), melyben a közös monetáris politika kialakítását és az egységes pénz (euro) bevezetését tűzték ki célul. (Losoncz, 2011)

A 90-es évek eleje új válságot jelentett az Európai Monetáris Rendszer (EMS) számára. A tagországok eltérő gazdasági és politikai feltételei, nevezetesen Németország újraegyesítése vezetett ahhoz, hogy Nagy-Britannia véglegesen kilép az Európai Monetáris Rendszerből (EMS) 1992-ben. Nagy-Britannia kilépése tükrözte és előrevetítette a kontinentális Európától való függetlenség iránti ragaszkodását, később megtagadva az euróövezethez való csatlakozást. Eközben felgyorsultak a közös valuta létrehozására és a nagyobb gazdasági szövetségek megerősítésére irányuló erőfeszítések. 1993-ban a legtöbb EK-tag aláírta a Maastrichti Szerződést, amely létrehozta az Európai Uniót (EU). Egy évvel később az EU létrehozta az Európai Monetáris Intézetet, amely később az Európai Központi Bank (EKB) lett. (<https://hu.publicspeakingtip.org/ems-9244>)

Az egységes valuta bevezetésének feltételeit minden tagállam számára elfogadható keretekhez kellett kötni, azonban mindenekelőtt a különböző makrogazdasági területek integrációját kellett kidolgozni, hiszen a GMU a nemzetek jelentős szuverenitását megtartotta. 1990-es évben megalkotott konvergencia-kritériumok célja az Európai Unió monetáris stabilitása, annak érdekében, hogy az országok instabilitása ne veszélyeztesse a GMU monetáris stabilitását. (H.

Várad - Nagy - Szalai, 2020) 1992. február 7-én aláírt Európai Unióról szóló Szerződésben törvényi szintre emelték a monetáris unió bevezetését, amit három ütemtervben rögzítettek. Az utolsó ütemben az egységes valuta bevezetésének feltételeit fogalmazták meg, illetve az intézményi és működési keretet. Az egységes valuta bevezetésével a nemzeti monetáris politikáról le kell mondania a tagországnak, a nemzetek közös monetáris politikája javára.

A konvergencia-kritériumok a szerződésben:

1. **Árfolyamstabilitás:** az euroövezetben résztvevő országok valutáinak piaci árfolyama az árfolyam-mechanizmus által meghatározott ingadozási sávon belül kell maradnia. A tagállam nemzeti valutájának árfolyama a Gazdasági és Monetáris Unió harmadik szakaszába lépést megelőző két évben nem lépheti át a második szakaszban megállapított árfolyamsávot.
2. **Fenntartható költségvetési pozíció:** Az éves költségvetési hiány nem haladhatja meg a GDP 3%-át; a bruttó államadósság nem lépheti túl a GDP 60%-át, e feletti adósságráta esetén az adósságrátában folyamatos és jelentős csökkenést kell felmutatni.
3. **Árstabilitás:** a vizsgált tagország inflációs rátája a konvergencia-jelentésben meghatározott egyéves periódusra legfeljebb 1,5 százalékponttal múlhatja felül a legalacsonyabb inflációs rátát felmutató három tagállam mutatójának ugyanezen időszakokra számított számtani átlagát.
4. **Kamatkonvergencia:** a vizsgált tagország hosszú távú kamatlába a konvergencia-jelentésben meghatározott egyéves periódusban legfeljebb 2 százalékponttal múlhatja felül a legalacsonyabb inflációs rátát felmutató három tagállam hosszú távú kamatainak számtani átlagát.

A közös monetáris politika vitelének intézményi feltétele a közös európai jegybank létrehozása. Ez a szervezet határozza meg az euroövezet monetáris politikai céljait, tartja fenn az árstabilitást, utóbbi eléréséhez a jegybanki függetlenség adja az intézményi biztosítékot.

Az euro bevezetésének főbb állomásai 1998 májusában kezdődtek, amikor létrehozták az Európai Központi Bankot és a Központi Bankok Európai Rendszerét, illetve döntöttek az eurót bevezető országok köréről. Ebben az évben kezdődött el az eurobankjegyek és érmék előállítás. 1999 januárjában a GMU harmadik szakaszának kezdetén az euro már az átutalásos fizetési körben megjelent. Egészen három évig, mint számlapénz láthatatlan valuta volt. 1999-ben a résztvevő országok valutája és az euro közötti átváltási arányok visszafordíthatatlan rögzítése megvalósult. 2002. január 1-je jelentett az euro bevezetésében az újabb mérföldkövet, hiszen ekkor 12 európai tagállamban (és 3 a monetáris unióban részt vevő mikroállamban)

megjelentek az eurobankjegyek és érmék, és ezzel megtörtént a történelem egyik legnagyobb készpénzcseréje. A nemzeti valutákat kezdték átváltani a tagállamok és a nemzeti valutában denominált számlák kötelező konvertálása euroszámlákra megtörtént. Ettől az évtől kezdődően a pénzcseré a háztartási és a vállalati szektorban is megjelent. Két hónapra rá már a nemzeti bankjegyeket és érméket kivonták a forgalomból, azokban az országokban, amelyek bevezették 2002-ben az eurót már csak az új valutával lehetett fizetni. Természetesen a nemzeti jegybankok 2002. február 28-a után is átváltották a korábbi nemzeti valuták bankjegyeit, érmeit. (Hetényi, 2002)

2. Az euro bevezetésének hatásai

2.1. Az euro bevezetésének hasznai és költségei

A Gazdasági Monetáris Unióhoz (továbbiakban: GMU) történt csatlakozás következtében minden tagállamnak be kell vezetnie az eurót, ezzel feladva nemzeti valutáját és önálló árfolyam- és monetáris politikáját. Ezzel „importálja” az euroövezet egészének gazdasági fejleményeit figyelembe vevő monetáris politikát. Annak érdekében, hogy meghatározzuk az egységes valuta bevezetésének optimális időpontját, célszerű számba venni, hogy az euro bevezetése milyen hasznokkal és költségekkel járhat, vagyis milyen előnyei és korlátai lehetnek az euroövezetnek. Egy ilyen költség-haszon elemzés során figyelembe kell venni mind a közgazdasági, mind az egyéb (például politikai, nemzetbiztonsági) szempontokat.

Csajbók Attila és Csermely Ágnes (2002) műhelytanulmányában Magyarország szempontjából vizsgálta az euroövezethez való csatlakozás várható hatásait, és arra a megállapításra jutottak, hogy az euro bevezetése jelentős nettó növekedési többletet eredményez. A társadalmi jólét szempontjából azonban nemcsak a GDP szintje és növekedési üteme, hanem annak stabilitása is fontos, ezért azt is célszerű vizsgálni, hogy az üzleti ciklusok ingadozása hogyan alakul. Létrejön-e az optimális valutaövezet az adott tagország és az euroövezet között, a közös monetáris politika tudja-e helyettesíteni az önálló monetáris politikát a ciklikus ingadozások kiegyenlítésében. Azt is figyelembe kell venni, hogy a saját valuta fenntartása a spekulatív támadások következtében a tőkeáramlások nagyobb ingadozásához vezethet, mint ami egy valutaunióban lévő országnál keletkezne.

Az euroövezeti tagságból származó legjelentősebb, számszerűsíthető hasznot jelent a tranzakciós költségek csökkenése, a külkereskedelem bővülése és a reálkamatok csökkenése. A vállalatokat és háztartásokat érintő tranzakciós költség leginkább a saját valuta fenntartásakor megjelenő adminisztratív korlát költsége, mely abból származik, hogy a fizikai és humán erőforrások egy része le van kötve. Ilyenek a vételi- és eladási árkülönbségek formájában

felmerülő átváltási költségek és jutalékok, valamint a vállalatok esetében az extra adminisztráció és kockázatkezelés miatt keletkező „házon belüli” költségek.

Az átváltási költségek megszűnése nem csupán jövedelemtranszfert jelent, hanem az erőforrások más szektorok felé történő újraelosztását, amely a GDP tartósan magasabb szintjét eredményezi, különösen a Magyarországhoz hasonló, kis, nyitott országok esetében. A közvetlen „házon belüli” költségek között merül fel a devizaműveletek adminisztrációjában lekötött emberi és fizikai erőforrások költsége, az átutalások hosszabb időtartama miatt bekövetkező kamatvesztés, továbbá az árfolyamkockázat csökkentése érdekében alkalmazott vállalati stratégia (például fedezeti pozíciók kialakítása) következtében elmaradt haszon (implicit költség). A „házon belüli” költségek közvetett elemei leginkább a nemzetközileg aktív, multinacionális vállalatoknál jelennek meg.

Az egységes valuta esetén csökkennek a teljesítmény-elemzés és –értékelés, elszámolóárak megállapításának költségei, hatékonyabb lesz a vállalatirányítás, megalapozottabbak lesznek a stratégiai döntések. Az euro bevezetésével évente megtakarítható tranzakciós költségek Magyarország esetében a GDP 0,18-0,3, az euroövezeti tagállamok esetében 0,3-0,9 százalékára tehető. (Csajbók –Csermely, 2002)

Az önálló valuta fenntartása a külkereskedelemre is negatív hatással lehet, vagyis valutaunió esetén nagy valószínűséggel bővül az ország külkereskedelme, amely hosszabb távon akár 0,55-0,76 százalékponttal magasabb GDP-növekedési ütemet is eredményezhet. Ennek oka, hogy megszűnnek az olyan kereskedelmet akadályozó tényezők, mint az árfolyam-ingadozás és a tranzakciós költségek, továbbá Flandreau és Maurel (2001) hívta fel a figyelmet arra, hogy a koordinált fiskális politika szinkronba hozza a kereskedelmi partnerek üzleti ciklusait, ezáltal a pénzügyi rendszer finanszírozni tudja az export-importból adódó hiányt. Grossman és Helpman (1991) szerint a külkereskedelem bővülésére hatással van a fogyasztási javakat előállító termelő szektor és a kutatás-fejlesztési szektor közötti erőforrások allokációja. A külkereskedelem bővülése és a humán tőke egy részének átáramlása emeli a kutatás-fejlesztési szektor termelékenységét, ezen keresztül a növekedési rátát.

Önálló valuta esetén a jövőbeli árfolyam bizonytalanságából adódóan a kamatok kockázati prémiumot tartalmaznak, ami kompenzálja a külföldi befektetőket, folyamatosan drágítva a gazdasági szereplők számára a külső forrásbevonást. Az elvárt prémium másik eleme az ország-kockázat és a likviditási kockázat miatti prémium. Az egységesvaluta bevezetésével az ország-kockázati prémium csökken, az árfolyam-kockázati prémium megszűnik, aminek következtében a reálkamatok, vagyis a tőke költségei csökkennek, ami pedig ösztönzi mind a hazai, mind a külföldi beruházásokat, hosszabb távon 0,08-0,13 százalékpontos GDP

növekedési ütemet eredményezve. (Csajbók - Csermely, 2002) Megjegyzendő azonban, hogy az árfolyam-kockázati prémium csökkenését egyéb tényezők is okozhatják, mint az árstabilitás elérése vagy a monetáris politika hitelességének az erősödése, amelyek az euróövezethez való csatlakozás nélkül is bekövetkezhetnek.

Csermely (2012) felhívja a figyelmet arra, hogy a gyorsabb gazdasági felzárkózás következtében pénzügyi egyensúlytalanságok alakulhatnak ki, amelyek csak hosszútávon, gazdasági áldozatok árán korrigálhatók. A reálkamat csökkenés ezen hatására az euroövezetbe belépő országoknak tudatosan kell készülniük, vagyis „már jóval a belépés előtt az európai szintre kell csökkenteni az inflációt, és olyan stabilitásorientált gazdaságpolitikát kell folytatni, amely mellett nem kell magas kockázati felárakat fizetni.” (Csermely, 2012, 713 o.)

Abban az esetben, ha egy adott ország és az eruroövezet méretét, hitelbesorolását, inflációs múltját tekintve aszimmetrikus helyzetben van, az euro bevezetésének további előnye, hogy az önálló valuta megszüntetésével, az árfolyam-bizonytalanság mérséklődésével csökken az ország pénzügyi fertőzéseknek való kitettsége, melyek a tőkeáramlás és az árfolyam jelentős ingadozását idézhetik elő. (Csajbók - Csermely, 2002)

További költségcsökkenést eredményez, hogy kevesebb banki szolgáltatást kell igénybe venni, az így megtakarított erőforrások pedig hozzájárulnak a társadalmi jólét növekedéséhez.

Az önálló monetáris politika feladása költségekkel is jár az egységes valutát bevezető ország számára, melyek nagysága nagymértékben függ az üzleti ciklusok unióba való belépést követően bekövetkező ingadozásától, mely a háztartások jövedelmének ingadozásában is megjelenik. A költség nagysága attól is függ, hogy a monetáris unióban résztvevő országok gazdasági szerkezete és a gazdasági szereplők hasonló magatartása mennyire van összhangban. Minél nagyobbak az aszimmetrikus sokkok esélyei, annál kevésbé érdemes belépni az euroövezetbe. Jól számszerűsíthető költség, hogy az államnak le kell mondania a pénzteremtésből származó bevételek egy részéről, ugyanis az elszámolási szabályok miatt az eurokészpénz használatából származó bevételek alacsonyabbak, mint az önálló készpénz kibocsátása esetén. Ha egy ország termékei iránt csökken a kereslet, akkor az önálló, belföldi keresletet ösztönző monetáris politikán keresztül alacsonyabb kamatokkal vagy gyengülő árfolyammal ellensúlyozható lenne a csökkenés. Ezzel szemben a közös monetáris politika addig nem reagál a csökkenésre, amíg az unió egészének szintjén nem érzékelhető a keresleti sokk hatása, továbbá azokat az országokat is érinteni fogja, amelyeknek nincs szükségük a monetáris lazításra. A monetáris uniós tagsággal az árfolyam jövedelmi és vagyonhatását sem lehet kihasználni. Ez a veszteség 0,17-0,23 százalékpontos csökkenést okoz a GDP szintjében,

mely csökkenthető olyan jól működő piaci mechanizmusokkal (automatikus stabilizátorok, mint az ár- és béralkalmazkodás) és gazdaságpolitikai eszközökkel (aktív intézkedések, mint a kellően rugalmas fiskális politika), amelyek az esetleges aszimmetrikus sokkok kezelésében helyettesíteni tudják az önálló monetáris politikát és az árfolyam megváltoztatását. Ezzel csökken annak a valószínűsége is, hogy a gazdaság olyan helyzetbe kerül, amikor a valuta leértékelése jelentené a legjobb megoldást. Tekintettel arra, hogy az automatikus stabilizátorok hatása csekély, az aktív intézkedéseknek van nagyobb szerepe. A megfelelő fiskális politikát biztosítja a monetáris unióhoz csatlakozni kívánó országok tekintetében a költségvetési hiányra és az államadóságra vonatkozó konvergencia-kritériumok, illetve az EU-taggyá válást követően a Stabilitási és Növekedési Egyezményben meghatározott elvárások. Az aszimmetrikus sokkoknak való kitettséget csökkenti továbbá, hogy az árfolyam-bizonytalanság megszűnik, így a háztartások átrendezik befektetési portfóliójukat, a diverzifikáltabb portfóliókkal a háztartások közötti kockázatmegosztás mértéke nő, ami minden eurozónabeli háztartás számára kedvező.

Problémát okoz, hogy az euro bevezetésével a GDP-változások nem azonos időben következnek be, ezért el kell különíteni a rövid és hosszabb távon jelentkező költségeket és hasznokat. A rövidtávon keletkező költségek és hasznok - mint a tranzakciós költségekből származó nyereség és az állami bevételek csökkenése – közel megegyező nagyságúak, így gyakorlatilag kioltják egymást. A hosszú távú – körülbelül 20 év alatt jelentkező - hasznok pedig jelentős nettó előnyt mutatnak, így összességében az euróövezeti tagság az ország GDP növekedésének ütemét átlagosan 0,6-0,9 százalékponttal emelheti, ami a jövedelmi felzárkózás gyorsulását eredményezheti. Nem számszerűsíthető, de az euro bevezetéséből származó haszon az üzleti ciklus ingadozásaira gyakorolt hatás és annak jóléti következményei. A saját valuta feladásával ugyanis csökkenthetők a kockázati megítélés ingadozásai. A monetáris unióban növekszik a tőke mobilitása, az egyenletesebbé váló tőkeáramlás következtében pedig csökken az üzleti ciklusok amplitúdója. Ugyanakkor az egységes valuta várható hatását nem egyszerű elkülöníteni az egyéb (szabályozási, kulturális) hatásoktól. (Csajbók - Csermely, 2002)

2.2. Az euro bevezetésének optimális időzítése

A fentiek alapján – a pénzügyi fertőzéseknek való kitettség miatt - minél előbb történik meg az euroövezeti csatlakozás, annál nagyobb lesz a többletnövekedés. Továbbá az optimális időzítés meghatározásakor érdemes szem előtt tartani azt is, hogy az eurozónán kívül maradás esetében a defláció nagyobb reálgazdasági áldozattal jár, mint az euro bevezetése érdekében végrehajtott defláció. Felmerülhet a gyors alkalmazkodás költsége, de a jelenlegi euroövezeti tagországokra vonatkozó utólagos elemzések alapján (például EKB (2002)) ez nem jelentős, ugyanis a fiskális alkalmazkodást már az EU-csatlakozást követően, előre meghatározott ütemben meg kell kezdeni.

Az EU-csatlakozást követően tovább erősödik a spekulatív tőkebeáramlás, hiszen az adott ország egy lépéssel közelebb kerül az euro bevezetéséhez. A tartós tőkebeáramlás a saját valuta árfolyamának felértékelődéséhez vezethet, amelyet gyors leértékelődés vált fel. Azért, hogy ez a periódus minél rövidebb ideig tartson, célszerű az euro bevezetését minél előbb végrehajtani, a nemzetközi tapasztalatok alapján már egy hiteles, a jegybank és a kormány részéről konszenzussal létrejött csatlakozási program is stabilizálhatja az árfolyam alakulását, valamint az inflációs várakozásokra is kedvezően hat, csökkentve a defláció költségeit. (Csajbók - Csermely, 2002)

Ugyanakkor a 2008-as pénzügyi válság rávilágított arra, hogy az euro bevezetése koránt sem garantálja a stabilitást, sőt kockázatokkal járhat az euro gyors bevezetése. Példát láthattunk arra is, hogy egy valutaunió tagját is érheti – az állampapírpiacot támadó - spekulatív támadás. Továbbá a pénzügyi szolgáltatások integrációja sem tökéletes, hiszen válság idején a bankok áthárítják a terheket az anyaország kormányára, mely adósságválsághoz vezethet. Mindezek miatt a költség-haszon elemzés csak bizonytalanságokkal végezhető el, nehezebbé vált a hatások számszerűsítése. Ezért inkább kerülendő a céldátum bejelentése, mert akkor eredményeket is fel kell mutatni. Az euro bevezetéséről csak akkor érdemes gondolkodni, amikor a gazdaság stabilitása már hosszú távú. A latin-amerikai országok tapasztalatai alapján pedig önálló gazdaságpolitikai eszközökkel (például rugalmas árfolyamrendszer bevezetése, pénzügyi felügyelet és szabályozás megerősítése) is megteremthető a stabilitás. (Csermely, 2012)

Az MNB 2011. októberi, konvergenciafolyamatokról szóló elemzése alapján a sikeres csatlakozás elősegíthet mind a monetáris, mind a fiskális politika. A monetáris politika megfelelő alkalmazásával már jóval a belépés előtt el kell érni, hogy az inflációs várakozások az euroövezeti inflációs célnak megfelelő szinten rögzüljenek, amely mérsékelheti a belépést

követően érzékelt reálkamat-csökkenést. A konvergencia-kritériumoknál szigorúbb adósságszint elérését érdemes kitűzni, hogy önálló monetáris politika hiányában is kellő mozgástér álljon rendelkezésre a kedvezőtlen külső sokkok kezelésére. Alapvető fontosságú a munkaerőpiac alkalmazkodóképességének növelése, amely önálló monetáris politika hiányában még inkább felértékelődik. (MNB, 2011)

Az euro bevezetése időigényes folyamat, hiszen az előkészítő feladatok nagyon sokrétűek, melyben az egész társadalomnak (vállalatok, pénzügyi szektor, közszféra, lakosság) részt kell vennie. Az átgondolt felkészülés lehetővé teszi az előnyök teljesebb és gyorsabb kihasználását. Az állami szerveknek kell meghatározniuk a főbb alapelveket, valamint koordinációs szerepük is van. Át kell állítani az informatikai rendszereket, megfelelő ütemezést, határidőket és felelősöket kell meghatározni. (Dietz-Vasas, 2008)

2.3. Az euro bevezetésének hatásai a vállalkozások és a lakosság szempontjából

Az euro bevezetésére a vállalkozásoknak is fel kell készülniük, áraikat át kell váltani euróra. Mind az euroövezethez való csatlakozást megelőzően, mind az euro bevezetése után bizonyos ideig kettős árképzést kell alkalmazniuk, mert a bizonylatokon fel kell tüntetni az árakat az eredeti valutában és euróban is. Az egységes valuta ellenére a cégek dönthetnek úgy, hogy a különböző országok esetében eltérő árakat alkalmaznak, melyet indokolhatnak az eltérő ÁFA kulcsok, szállítási költségek, kereslet. A kettős árképzés feltétele pedig a támogató rendszerek kiépítése, a könyvelési rendszerek módosítása, a stratégiák újragondolása, mely jelentős költségekkel jár.

Az euro bevezetésének hosszú távon az egyik legnagyobb előnye a vállalkozások szempontjából, hogy az árak összehasonlíthatósága révén segíti a versenyt, a kisvállalatok számára pedig könnyebbé válik az export-import. Továbbá az árképzés kialakításakor nem jelent bizonytalanságot az árfolyam-ingadozás, megszűnnek a tranzakciós költségek.

A lakosság szempontjából várhatóan nem okoz drasztikus változásokat az euro bevezetése. Az általános drágulás kizárható, tekintettel arra, hogy az euró bevezetésének feltétele az infláció csökkentése. Az eurozóna tagjainál is megfigyelhető, hogy az árakat a helyi bérek és keresletek határozzák meg. Ugyanakkor szinte minden országban tapasztalható volt a kezdeti rejtett áremelés. Hosszabb távon az árak átláthatóbbak, összehasonlíthatóbbak lesznek, ugyanakkor egyszerűsödik a fizetés a különböző országokban. A gazdasági előnyök fokozatos realizálódása – melynek üteme nagymértékben függ a tagságra való felkészülés minőségétől - következtében

pedig nő a jövedelmi szint. Kezdetben azonban ellenkezést válthat ki a fogyasztókból az új fizetőeszköz használata, a régi és az új árak közötti kiigazodás.

Célszerű az euro bevezetésekor több eszközzel is felkészíteni mind a vállalati szférát, mind a lakosságot az euró bevezetésére, a nem kívánt áremelések elkerülése érdekében pedig nagy hangsúlyt fektetni az árak ellenőrzésére. (Nyárádi, 2004)

2.4. A pénzügyi válság hatása az euroövezetre

Az euroövezet indulásakor rögzítették azt az alapelvet, hogy a pénz közös, de minden országnak olyan szigorú költségvetési politikát kell folytatnia, hogy ne szoruljon rá mások támogatására. A döntéshozók ehhez elegendőnek tartották a konvergencia-kritériumok mintájára kialakított szabályrendszert, és az intézményrendszert is eszerint alakították ki a monetáris stabilitás és a fiskális fenntarthatóság elérése érdekében. A fiskális fegyelmet hivatott erősíteni az is, hogy a nemzeti fiskális politikák nagy önállóságot élveznek, szoros koordináció mellett, és nem a közös jegybank látja el a stabilizáló funkciót. Ez az alapelv azonban a 2008-as pénzügyi válság idején megdőlt, és bebizonyosodott, hogy a fiskális fegyelmet biztosítandó szabályok mellett is bekövetkezhetnek egyensúlytalanságok, továbbá az euróövezet csak akkor képes hatékonyan működni, ha közös teherviselésen alapuló intézmények jönnek létre. Ez azonban költségvetési kötelezettséggel jár a tagországok számára, ami ráadásul azonnali terhet jelent. A fiskális kritériumok hiányossága, hogy nem veszik figyelembe a magánszektorban zajló folyamatokat. Az euro bevezetését követően a reálkamat csökkenése miatt számos perifériaországban megnövekedett a magánszektor (háztartások, bankok, építőipar) adósság-állománya. Az euróövezet problémáinak kialakulásában globális tényezők (például túlzott kockázatvállalásból és pénzbőségéből adódó hitelboom), az egyes tagországok fegyelmezetlen gazdaságpolitikái (nem minden ország teljesítette a konvergenciakritériumokat), és a belső intézményi gyengeségek (nem megfelelő koordináció, gyenge vagy nem alkalmazott szankciók) is szerepet játszottak. A válságkezelést nehezítette, hogy az euróövezetben nem volt a negatív sokkokat ellensúlyozó, közös fiskális kapacitás, ezért a nemzetállamok feladata volt a fiskális élénkítés, amit viszont a kritériumok teljesítése jelentősen korlátozott. Csak belső leértékelésre volt lehetőség, amely azonban recesszió esetén mélyíti a válságot, így emelkedni kezdtek az adósság ráták. Tovább súlyosbította a helyzetet, hogy az európai döntéshozók lassan és nem megfelelően reagáltak a válsághelyzetre, így az évekig elhúzódott. A gyors és hatékony válságkezelést az is nehezítette, hogy a központi költségvetés szerepe kicsi a nemzetállamok költségvetéséhez képest, így az nem tud reagálni a ciklusokra. Kormányzati közbelépés

hiányában az Európai Központi Banknak kellett beavatkoznia, kamatcsökkentéssel és egyéb szokatlan lépésekkel. (Balázs – Lehmann - Szalai, 2020)

A válság hatására elindult intézményi reformok még fegyelmezettebb működésre kényszerítik a kormányokat, ugyanakkor új, közösen finanszírozandó feladatok is felmerültek. Nem zárható ki az sem, hogy az egyensúlyi állapot eléréséhez egy magasabb szintű költségvetési unió szükséges, ahol az adóbevételek nagyobb részét központosítják, és a gazdaságpolitika alakításában is nagyobb szerepet kapnak a szupranacionális intézmények. Ebben az esetben pedig az euroövezetbe való belépés mérlegelésekor felerősödnek a politikai szempontok. (Csermely, 2012)

Mihályi (2012) szerint az euroövezeti tagság vagy az attól való távolmaradás nem csupán pénzügytechnikai kérdés, hanem értékválasztási szempontok is felmerülnek. Ugyanis amelyik ország az euroövezeten belül van, az egyre szorosabban integrálódik Európába, a centrum részévé válik, de aki azon kívül marad, az a perifériára kerül, és nehezen tudja megvédeni saját gazdaságának stabilitását.

3. Az euro bevezetése Magyarországon

3.1. A konvergencia-kritériumok végrehajtása

Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozásának nem volt feltétele az euro bevezetéséhez szükséges feltételek azonnali megléte és gyors teljesítése, de el kellett fogadni az erre vonatkozó célkitűzéseket és törekedni kell a mielőbbi megfelelésre. A monetáris követelmények időközben jogharmonizációs kötelezettséggé is váltak, így a konvergenciakritériumok teljesítése esetén kötelező az euróövezethez való csatlakozás, amelynek azonban jelenleg nincs elfogadott időpontja. Az Európai Bizottság két évente teszi közzé konvergenciajelentését, amelyben értékeli az euroövezeten kívüli tagállamok által az euro bevezetése felé tett lépéseket. Ha egy tagállam halasztani szeretné az euro bevezetését, azt csak úgy tudja megtenni, ha szándékosan nem teljesít egy vagy több konvergenciakritériumot. A svédek például a legegyszerűbb utat választották azzal, hogy nem lépnek be az ERM II árfolyam-mechanizmusba, így formálisan nem teljesítik az árfolyam-kritériumot.

A konvergenciaprogram végrehajtásáért elsősorban a kormány felelős, ugyanakkor a jegybank is fontos szerepet játszik, elsősorban a monetáris és árfolyam-politikán keresztül. A jegybanknak folyamatosan értékelnie kell a konvergencia-folyamat előrehaladását és Magyarország euro-érettségét, annak érdekében, hogy Magyarország optimális makrogazdasági feltételek mellett vezethesse be az eurót.

Az euro megszületésétől 2010 nyaráig minden magyar kormány célja volt az euroövezethez minél előbbi csatlakozás, folyamatosan tűzték ki a csatlakozási dátumokat, lehetővé téve a gazdaság szereplőinek az euró hitelek felvételét. A külföldi befektetők pedig arra számítottak, hogy a forintban megvalósított befektetéseiket már euróban fogják visszakapni. A kormányzati ígérek azt is sugallták, hogy az euro bevezetéséig a pénzügyi környezet a konvergencia-kritériumok teljesítése miatt már nem változik jelentősen. A szakértők többsége is az euro mielőbbi bevezetése mellett érveltek, annak ellenére is, hogy a maastrichti kritériumok teljesítése még igen távolinak látszott, a magyar gazdaság változó ütemű felzárkózást mutatott. Ugyanakkor a kockázatokra történt figyelmeztetések egyre inkább csökkentették a kormányok elkötelezettségét.

A csatlakozás céldátuma minden évben egy évvel tolódott (2007-2009.), bár új közgazdasági szempontok nem merültek fel sem az előnyök, sem a hátrányok tekintetében. A Gyurcsány-kormány 2006-ban a 2010-es évet jelölte ki, ettől kezdődően azonban nincs hivatalos bejelentés az euro bevezetésének tervezett időpontjáról, csak az illetékes kormánytagok, politikusok nyilatkozataira lehetett hagyatkozni. Újabb csatlakozási céldátumra vonatkozó hivatalos elképzeléseket csak 2009-ben (2014.) és 2010-ben (2015.) fogalmaztak meg. A dátumokból kirajzolódik, hogy az euro bevezetéséről középtávon gondolkodtak, jellemzően 5 évet szántak a felkészülésre. Ha összevetjük az euro bevezetésére vonatkozó céldátumokat a mindenkori tényleges GDP-arányos államháztartási egyenlegekkel, akkor az a következtetés vonható le, hogy 2002-ben még nem lehetett reális az öt évvel későbbi céldátum, 2003-ban, illetve 2004-ben azonban technikai szempontból fokozatosan egyre reálisabbá vált. Ezzel szemben a 2005-ben követett költségvetési politika következtében a 2006-os bejelentés már újra hiteltelen volt, hiszen a GDP-arányos államháztartási hiány 9% fölé emelkedett, majd a 2010-ben közölt céldátum ismét megalapozottá vált. 2008-ig alig volt olyan év, amikor az infláció és az államháztartási hiány változása nem ellentétes irányban alakult volna. Ez annak köszönhető, hogy a rövid távú, politikai megfontolások sorra felülírták a középtávú, stabilitást célzó makrogazdasági elképzeléseket. A makrogazdasági instabilitás és a gazdaságpolitika kiszámíthatatlansága következtében Magyarország a régió belül lemaradt, romlott az intézményi, befektetési környezet is. (Neményi - Oblath, 2012)

2011-ben a csatlakozás legkorábbi dátuma 2020 utánra tolódott ki, és egyre kevésbé volt cél a konvergencia-kritériumok betartása, melyet a 2010. tavaszi kormányváltást követően folytatott gazdaságpolitika is igazol. 2011-ben az akkori pénzügyminiszter, Matolcsy György úgy vélte, hogy mivel az euroövezet nem tudta megvédeni magát a válságban, így már nem olyan vonzó Magyarország számára az egységes valuta bevezetése. 2012-ben pedig arról beszélt, hogy az

eurozóna struktúrájának megváltoztatására van szükség. 2015-ben Orbán Viktor kormányfő azt az álláspontot képviselte, hogy az euro bevezetésének tervét el kell engedni. (Papp, 2020) Ezzel azonban egyre súlyosabb gondná vált a gazdasági szereplők devizaadósságának felhalmozódása. (Mihályi, 2012) A miniszterelnök 2020. januári 9-i sajtótájékoztatóján kijelentette, hogy Magyarország nem áll készen arra, hogy az eurót bevezesse. A kormány álláspontja szerint csak akkor érdemes bevezetni az eurót, ha a reálgazdasági mutatók tekintetében utolérjük Ausztriát. (Papp, 2020) Eközben az MNB vezetése szem előtt tartja az euro bevezetését, ugyanis Matolcsy György az MNB elnöke egy 2020. év elején arról beszélt, hogy Magyarország felzárkózása csak egy sikeresen működő euroövezet mellett folytatható. Az elhúzódó pénzügyi válságban Magyarország is szembesülhetett az erős árfolyam ingadozással, azonban annak ellenére, hogy az euroövezeti csatlakozás megoldást jelenthetett volna a probléma mérséklésére, egyre távolabb került az ehhez szükséges feltételek teljesítésétől. 2006-tól lassult a gazdasági növekedés, a világgazdasági konjunktúrát nem tudta kihasználni, ezért a reálgazdasági felzárkózás elmaradt a velünk együtt csatlakozó közép-kelet európai országok teljesítményéhez képest. Annak ellenére, hogy – hasznosítva azoknak az országoknak a tapasztalatait, akik már bevezették az eurót – 2008-ban elkészült a Nemzeti Átállási Terv, melynek célja volt, hogy számba vegye az euro bevezetésével kapcsolatos gyakorlati teendőket (MNB, 2008),

2012 tavaszán mind az infláció emelkedése, mind az árfolyam ingadozás nehézségeket okozott, és a monetáris mutatók stabilitásának hiánya gyakorlatilag kizárta az euroövezethez való csatlakozást. (Rácz, 2012) Az árfolyamsáv által korlátozott monetáris és költségvetési politika folyamatosan magas inflációhoz vezetett, azonban 2012. környékén a magánszektorból eredő áremelkedés mérséklődött. Ezzel szemben a gyenge nemzetközi növekedési környezetben bizonytalan volt az adósság mérséklése, melyet a piac tartósan magas kockázati felárral büntetett, így a kamatkritérium teljesítése nehézségekbe ütközött. (Csermely, 2012)

Az Európai Bizottság 2020. évi konvergenciajelentés alapján Magyarország a négy konvergencia-kritérium közül kettőt, az államháztartásra vonatkozó és a hosszú távú kamatlábakra vonatkozó kritériumot teljesítette, az árstabilitási kritérium és az átváltási árfolyamra vonatkozó kritérium nem teljesült. Továbbá a nemzeti jogszabályok nem teljes mértékben összeegyeztethetők a gazdasági és monetáris unió szabályaival. Az Európai Központi Bank jelentése szerint az euro bevezetésének gátját jelenti, hogy a forintinfláció még messze van az unióban tolerálható szinttől és a forint árfolyama az euróhoz képest ingadozó.

Középtávon nem biztosítható a magyar infláció uniós értékre történő mérséklése, emellett stabilitásorientált gazdaságpolitikára és széles körű reformokra lenne szükség. (EKB, 2020) Összességében elmondható, hogy Magyarország még nem érett az euro bevezetésére, de a konvergencia-kritériumok teljesítése sem lenne elegendő, hogy felkészültnek nyilvánítsuk az euroövezetbe történő csatlakozáshoz. Az MNB meghatározott egy, az eredeti szabályokat módosító, kibővített kritériumrendszert (Maastricht 2.0) az euroérettségre vonatkozóan, mely alátámasztja, hogy Magyarország még nem érett az euro bevezetésére, ugyanakkor kijelöli a lehetséges fejlesztési irányokat. (Berta – Kóczián – Komlóssy - Pásztor, 2020) A kibővített kritériumrendszer azért került előtérbe, mert az eddigi maastrichti kritériumok nem garantálják sem az újonnan csatlakozók, sem az övezet országai számára a fenntartható konvergenciát. MNB álláspontja szerint az árfolyamstabilitás esetében a jelenlegi 2 év helyett 3-5 évnyi ERM II tagság ajánlott az eredeti maastrichti feltételek mellett. Ezen kívül új kritériumokat is meg kellene fogalmazni, mely a gazdaság fejlettségére, a munkaerőpiaci helyzetre, üzleti és pénzügyi ciklusok megfelelő harmonizáltságára, versenyképességre, pénzügyi rendszer megfelelő fejlettségére és a fiskális politikai mozgástér jelentőségére kitér. (Berta et.al., 2020) Az MNB által javasolt, megújított kritériumok teljesítésével az euroövezet felkészült országokkal bővíthetne a jövőben, míg az újonnan belépő tagországok fejlődési pályája az eurozónán belül is fennmarad, így az új tagállamok is részesülhetnek a közös pénz nyújtotta előnyökből.

3.2. Érvek és ellenérvek

A konvergencia-folyamat sikeressége, valamint annak érdekében, hogy Magyarország az eurozóna versenyképes, gyorsan felzárkózó tagországává váljon, az MNB több tanulmányt is készített a témában. Ezekben az elemzésekben értékelik az euróbevezetés előnyeit és kockázatait is.

A 2011-es elemzésben arra a következtetésre jutottak, hogy az euro bevezetésének a magyar gazdaság számára számos makrogazdasági előnye lehet, amelyek elsősorban a verseny erősödéséből, a növekvő tőke- és külkereskedelmi áramlásokból adódhatnak. Az árfolyamkockázat kiiktatódása a külkereskedelmi integráció erősödésével járhat, bár ez Magyarország esetében korlátozott mértékű lehet, mert becslések szerint az euroövezet tagállamaival szembeni külkereskedelem már majdnem elérte a maximális szintjét. További előnyt jelent, hogy az árfolyamkitettségek euróövezeti tagként hatékonyabban lenne menedzselhető, mert jelenleg az MNB csak a devizatartalékok erejéig képes ellátni a végső hitelezői funkciót, de az euroövezeti tagsággal jelentősen megnőne ezen funkció hatékonysága.

Fontos megjegyezni, hogy a 2008-as gazdasági válság óta rendelkezésre álló adatok alapján az euro bevezetése makrogazdasági kockázatokkal is járhat, amelyek csak tudatos gazdaságpolitikával mérsékelhetők. Ilyen kockázat lehet a fellendülés következtében végbemenő túlzott hitelezés, majd visszaesés jelensége vagy a nem kellően hatékony munkaerő-piaci alkalmazkodás. A hitelboom létrejöttéhez hozzájárul, hogy a közös monetáris politika nem veszi figyelembe az egyedi magyar folyamatokat, így Magyarország elsősorban a makroprudenciális politikáján (például a túlzott hitelezést és a hitelfelvételt megnehezítő szigorúbb fedezeti ráták, magasabb tőkekövetelmény) keresztül tudja tompítani a kialakuló hitelboomokat. Ez a kockázat azonban mérsékelhető az inflációs várakozások euroövezeti szinten tartásával. A fellendülés és visszaesés jelenségének kezelésében segíthet a fiskális politika, a felívelő szakaszban a fiskális szigorítás mérsékelheti a buborékok kialakulásának kockázatát, míg visszaeséskor a lazító fiskális politika lehet jó megoldás, ehhez azonban fiskális mozgástérre, vagyis hosszútávon fenntartható alacsony költségvetési hiányra van szükség. A munkaerőpiac tekintetében pedig a növekvő versenyhelyezethez való alkalmazkodás jelenthet problémát. A rendszerváltás óta tartóan alacsony foglalkoztatási ráta és a regionális foglalkoztatási egyenlőtlenségek arra utalnak, hogy a magyar munkaerőpiac alacsony hatékonysággal alkalmazkodik a felmerülő kihívásokhoz. A kockázatok mérséklését segíti az újonnan kialakított európai gazdasági mechanizmus is, mely a gazdaságpolitikák erősebb koordinációját és felügyeletét jelenti. (MNB, 2011)

2017-ben Csepreghy Nándor, a Miniszterelnökség parlamenti államtitkára elismerte, Magyarország adottsága, hogy kis, nyitott országgént érdekelt a globális kereskedelem fejlődésében, ugyanakkor a nemzeti érdekek érvényre juttatását is szem előtt kell tartani. Ezért a kormánynak olyan, a helyi sajátosságokhoz illeszkedő gazdaságpolitikát kell kialakítania, amely elősegíti, hogy az ország gazdasági teljesítőképessége fenntartható módon nőjön, ugyanakkor versenyképessége is erősödjön. Ez azonban nem jelenti azt, hogy Magyarország az Európai Unió ellen lenne, sőt érdekelt a jól működő, erős unióban.

Vértés András rávilágított arra, hogy bár a kérdés jellegét tekintve közgazdasági, mégis a politika hozza meg a végső döntést, továbbá a csatlakozásnak a gazdasági kritériumok mellett politikai előfeltételei is vannak, mint például a jogbiztonság megerősítése, vagy a stabil, független intézményekből álló üzleti környezet.

Surányi György korábban szkeptikus volt az euro bevezetésével kapcsolatban, annak ellenére, hogy az önálló monetáris politika elvesztését nem tartotta túl nagy áldozatnak, hiszen véleménye szerint egy kis és nyitott gazdaságban nem is beszélhetünk teljesen független

monetáris politikáról. A problémát inkább abban látta, hogy az euroövezet nem tekinthető optimális valutaövezetnek, a konvergencia-kritériumok pedig nem elég megbízhatóak és ellentmondásosak is. Költségvetési és politikai unió hiányában nem határozható meg egy minden tagállam számára ideális monetáris feltételrendszer. Ezeket a hibákat a válság is igazolta. Azonban a válság hatására az euroövezet és az euro stabilitását fokozó, az övezet működésében és irányításában új fordulatot hozó folyamatok indultak el, mint a bankunió, a makroegyensúlytalansági eljárás, vagy a makroprudenciális felügyelet és szabályozás egységes keretének megjelenése. Ezek a folyamatok az európai integráció felé mutatnak, így azért, hogy Magyarország ne kerüljön a perifériára úgy véli, hogy megfelelő felkészülés és társadalmi egység kialakítását követően már érdemes belépni a monetáris unióba.

Balázs Péter szerint a 2008-as válságot követően létrejött bankunió és tőkepiaci unió következtében az euroövezet már nevezhető működő, erős, kiterjedt valutaövezetnek. Amennyiben egy ország bekerül az euroövezetbe, a gazdaságpolitikai gondolkodásmódot gyökeresen meg kell változtatni, mert az övezet országainak döntései nagyobb mértékben hatnak egymásra, emellett jó néhány autonóm gazdaságpolitikai eszköz már nem használható. Továbbá nemcsak a pénzügytechnikai (makrogazdasági egyensúlyi problémák kezelése, átváltási árfolyam), de a politikai kérdéseket is figyelembe kell venni, ehhez pedig egy-két politikai ciklust meg kell várni.

Regős Gábor, az eurót és annak bevezetését is hasznosnak tartja, ráadásul Magyarország kötelezettséget vállalt az euro bevezetésére, ezért álláspontja szerint inkább az a kérdés, hogy mikor kerül bevezetésre. Az euroövezethez való csatlakozás előnyeként nevezte meg az árfolyam-ingadozás és a tranzakciós költségek csökkenését, az Európai Központi Bank programjait, a versenyképesség növekedését és a külső finanszírozás lehetséges bővülését. Hátrányként az önálló monetáris és árfolyam politika elvesztését, a készpénz kibocsátásból származó állami bevételek megszűnését, az egyszeri ársokkot és a spekulációs támadásokat emelte ki. Hangsúlyozta, hogy az euróövezethez való csatlakozáshoz társadalmi konszenzusra van szükség, melynek elősegítése a politikusok felelőssége.

Székely István Pál, az Európai Bizottság Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóságának igazgatója több európai példán keresztül mutatta be, hogy a strukturális problémák kezeléséhez nem elegendő a monetáris politika, ezért az önálló monetáris politika csak rövid ideig jelent előnyt és csak akkor, ha egyidejűleg más eszközök is alkalmazhatóak. Továbbá a bankunió jelentős mértékben hozzájárul az euroövezet stabilitásához. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy a valutaunióhoz való csatlakozás nem feltétlenül jelent gazdasági növekedést, a versenyképesség növelésére és csökkenésére is láthatunk példát mind az euroövezeten belül és kívül is. A

csatlakozáshoz fegyelmezett gazdaságpolitikára, rugalmas munkaerőpiacra és erős bankfelügyeletre van szükség. Véleménye szerint az euró bevezetésének előnyei hosszú távon összességében meghaladják a hátrányait.

A vállalatvezetők véleménye szerint Magyarország készen áll az euró bevezetésére, ami a nemzetközi piacon jelenlévő vállalkozások számára előnyös lenne, hiszen csökkenne az árfolyamkitettségek és fedezésének költsége. Felmerült az is, hogy a jelenlegi euroövezettel kapcsolatban súlyos strukturális problémák vannak, azonban ezek feloldását követően érdemes, sőt elkerülhetetlen csatlakozni. (Czelleng, 2018)

4. Következtetés

Láthatjuk, hogy az euró bevezetése számos lehetőséget jelent a gazdaság és a társadalom számára, valamint a nemzetközi kapcsolatok terén is. Az egységes valuta több előnnyel is jár: megkönnyíti a vállalatok határokon átnyúló kereskedelmét, javítja a gazdaság teljesítményét, valamint nagyobb választékot és lehetőségeket biztosít a fogyasztóknak, könnyebbé válik az árak összehasonlítása. Az euróövezethez történő tartozással erősödne Magyarország súlya, befolyása az Európai Unióban. Az egységes pénz minden szereplő számára növeli a gazdasági folyamatok kiszámíthatóságát.

Azonban jónéhány negatívum is felsorolható a valutaunióval kapcsolatosan, melyek közül a legjelentősebb, hogy Magyarország lemondana az önálló monetáris és árfolyampolitika lehetőségéről, ezáltal szűkülne a gazdaságpolitika mozgásterét.

Az euro bevezetését számos politikai és gazdasági akadály hátráltatta: a tagállamok kormányai nem voltak mind egyenlő mértékben elkötelezettek a projekt iránt és nem mindig értettek egyet a gazdasági prioritások kapcsán; a nemzetközi piacokon továbbá pedig zavarok jelentkeztek. A Gazdasági és Monetáris Unió megvalósításához ezeket az akadályokat egytől egyig le kellett küzdeni.

Az Európai Unióhoz 2004-ben csatlakozott országok közül a még saját valutáját használó Magyarország számára is kötelező az euroövezethez való csatlakozás, melynek pontos időpontja jelenleg nincs meghatározva, bár a csatlakozás óta eltelt időszakban több céldátum is kitűzésre került. Úgy tűnik, hogy az euró bevezetésének több az előnye, mint a hátránya, szükséges mérlegelni, hogy az előnyök hosszú távon tudják-e kompenzálni az önálló monetáris politika hiányából adódó veszteséget. A forint gyengülése például versenyelőnyt jelenthet az exportra termelő, valamint a hazai piacon jelenlévő külföldi vállalatok számára, melynek elvesztése akár jelentősebb GDP visszaesést is eredményezhet.

Az euroövezethez történő csatlakozás elsősorban politikai kérdés. Ugyanakkor a döntést mindenképpen meg kell, hogy előzze egy, széleskörű, racionális szakmai vita, ahol a döntéshozók pontos képet kaphatnak a lehetőségekről és következményekről. Maga a csatlakozás jelentős felkészülést kíván, fontos, hogy ne legyenek egyensúlytalanságok, rendben legyen a költségvetés, hiszen a belépéssel szűkülnek a gazdaságpolitikai eszközök.

Amennyiben az euro bevezetése mellett döntenek, figyelembe kell venni, hogy annak jelentősége és átfogó jellege miatt egy összetett, a gazdaság és társadalom minden területét érintő feladatról van szó, ezért a végrehajtás csak akkor lehet sikeres, ha a különböző érintetteket – beleértve a lakosságot is – bevonják a felkészülés folyamatába. A politikusok felelősége, hogy a társadalom minél teljesebb képet kapjon az euró bevezetésének tényleges hatásairól, előnyeiről és hátrányairól egyaránt.

Kritikus szempontok továbbá a bevezetés időpontja és a nemzeti valuta árfolyamszintjének rögzítése. Az euro bevezetése csak kellően stabil gazdasági környezetben, megfelelő előkészítést követően történjen meg, az átváltási árfolyam pedig tegye lehetővé mind a versenyképesség, mind az árstabilitás fennmaradását.

Összességében azt gondolom, hogy az Magyarországon pár éven belül még nem várható az euro bevezetése, tekintettel arra, hogy erre vonatkozóan jelenleg nincs politikai szándék, így az ehhez szükséges kritériumok teljesítése sem elsődleges szempont. Ugyanakkor az kijelenthető, hogy a gazdasági növekedés szempontjából mindenképpen pozitív lenne az euró bevezetése. Ennek hozama az idő előrehaladtával csökken, hiszen minden Európai Unió tagállamban megfigyelhető, hogy – a külföldi tulajdonú, euróban kalkuláló cégek térnyerésével – az egységes valuta használatából egyre nagyobb mértékben részesülnek. A belépéssel járó kockázatokra pedig a korábban belépő országok tapasztalataira támaszkodva fel lehet készülni. Véleményem szerint elsősorban a csatlakozást követő túlzott ár- és béremelkedés megelőzésére kell hangsúlyt fektetni, mert ezek hatásait utólag nehéz lenne korrigálni. Továbbá célként kell kitűzni, hogy a gazdaság a csatlakozást követően is kiegyensúlyozott fejlődési pályán maradjon, elkerülve a túlfűtöttség kialakulását.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Balázs F - Lehmann K. - Szalai Z. (2020): A maastrichti kritériumok hiányosságai, MNB (2020) tanulmánykötetben: Fenntartható felzárkózás euróval- Hogyan újítsuk meg a maastrichti kritériumokat? 91-120. o.
2. Berta D. - Csorba N. - Csutiné B. J. - Dancsik B. - Komlóssy L. - Krakovsky S. - P. Kiss G. - Palicz A. M. - Pásztor Sz. - Soós G. D. (2020): Maastricht 2.0 MNB (2020) tanulmánykötetben: Fenntartható felzárkózás euróval 237-284. o.
3. Berta D. - Kóczián B. - Komlóssy L. - Pásztor Sz. (2020): Magyarország euroérettsége a Maastricht 1.0 és 2.0 tükrében, MNB (2020) tanulmánykötetben: Fenntartható felzárkózás euróval- Hogyan újítsuk meg a maastrichti kritériumokat?, 285-300. o.
4. Csajbók A. - Csermely Á. szerk. (2002): Az euró hazai bevezetésének várható hasznai, költségei és időzítése, MNB műhelytanulmányok (24)
5. Csermely Á. (2012): Néhány gondolat az euróövezeti csatlakozással kapcsolatban, Közgazdasági Szemle, LIX. évf. 2012. június (710-714. o.)
6. Czelleng Á. (2018): Az Euró bevezetése Magyarországon – Az euró bejövetele a magyarokhoz. A 25 éves GKI születésnap konferenciája. Budapest, 2017. november 22., Közgazdasági Szemle, LXV. évf., 2018. január (102-106. o.)
7. Dietz G. - Vasas É. (2008): A lakosság euró bevezetésére való felkészítésében történő szerepvállalás és az ebből származó feladatok elemzése, Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület, Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete kiadványa
8. Drazen R. - Christian Sch. (2020) A gazdasági és monetáris unió története, Európai Parlament, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/79/a-gazdasagi-es-monetaris-unio-tortenete>
9. Európai Bizottság (2020): A konvergenciajelentés áttekinti az euróövezeti csatlakozás irányába tett tagállami előrehaladást, Sajtóközlemény
10. EKB (2020): 2020. évi Konvergenciajelentés, <https://www.ecb.europa.eu/pub/convergence/html/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.hu.html#toc1>
11. Flandreau, M. - M. Maurel (2001): Monetary Union, Trade Integration, and Business Cycles in 19 th Century Europe: Just Do It, CEPR Discussion Paper No. 3087.
12. Grossman, G. M. - E. Helpman (1991): Trade, knowledge spillovers and growth. European Economic Review, Vol. 35. pp. 517–526.
13. Hetényi G. (2002): Új pénz született: az euró, a Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma kiadó, Budapest.

14. H. Váradi B. - Nagy O. - Szalai Z. (2020): A maastrichti kritériumok - feltételek és feltevések MNB (2020) tanulmánykötetben: Fenntartható felzárkózás euróval- Hogyan újítsuk meg a maastrichti kritériumokat?, 19–38. o.
15. Losonczi M. (2011): Az Európai Unió Rómától Budapestig. Tri-Mester, Tatabánya.
16. Mihályi P. (2012): Ez a hajó elment... - Az euró magyarországi bevezetése – múlt és jövő, Közgazdasági Szemle, LIX. évf., 2012. július-augusztus (917-922. o.)
17. MNB (2008): Eurobevezetés: Elkészült a Nemzeti Átállási Terv első változata, sajtótájékoztató, Budapest, 2008.07.07, <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2008-evi-sajtokozlomenyek/eurobevezetes-elkeszult-a-nemzeti-atallasi-terv-első-valtozata>
18. MNB (2011): Elemzés a konvergencia folyamatokról, Hová tart az euro, október, 11–23. o., <https://www.mnb.hu/letoltes/konvergencia-elemzes-hu.pdf>
19. Neményi J. - Oblath G. (2012): Az euró bevezetésének újragondolása, Közgazdasági Szemle, LIX. évf., 2012. június (569-684. o.)
20. Nyárádi A. E. (2004): Az euró bevezetésének hatása az árképzésre (PhD hallgató, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem) emok.hu/tanulmanykereso/d46:az-euro-bevezetesenek-hatasa
21. Papp Zs. (2020): Még várni kell a magyar euróra, https://nepszava.hu/3087393_meg-varni-kell-a-magyar-eurora
22. Publicspeakingtrip: <https://hu.publicspeakingtip.org/ems-9244>
23. Rácz M. (2012): Az euróövezeti csatlakozástól ne várjunk reálgazdasági felzárkózást!, Közgazdasági Szemle, LIX. évf., 2012. június (727-729. o.)
24. Video: Matolcsy Gy. (2012) CNN nyilatkozata: <https://edition.cnn.com/videos/business/2012/05/21/qmb-aqa-matolcsy.cnn>